

Підступність і любов (скорочено)

Фрідріх Шиллер

Фрідріх Шиллер

Підступність і любов

Міщанська трагедія

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ДІЯ ПЕРША

18 століття, Німеччина. Трагедія починається з розмови міського музиканта Міллера з дружиною. Чоловік переживав за дочку Луїзу, про яку міг піти поговор у місті, адже дівчина закохалася у Фердінанда – сина президента фон-Вальтера. Батько вважав, що хлопець не одружиться з Луїзою, адже Фердінанд – багач. Дружина Міллера, навпаки, надіялася на цей шлюб, вважаючи, що дочка гідна хлопця. Жінка сказала чоловікові, що Фердінанд пише чудові записочки Луїзі, присилає книжки, дарує подарунки. Міллер відповів, що краще стане жебрати, ніж спокуситься грішми зятя, і сьогодні ж покладе цьому усьому край. Музикант задумав піти до президента і сказати, що Луїза, хоч і не гідна стати дружиною Фердінанда, в жодному разі не буде коханкою.

Під час цієї розмови до Міллерів завітав Вурм – особистий секретар президента. Вурм хотів побачити Луїзу, бо надіявся одружитися з нею. Мати дівчини сказала, що Луїза саме слухає месу, і натякнула, що Вурм не достойний її дочки, яка стане вельможною дамою. Міллер розсердився на жінку через слова, що їхня дочка призначена для чогось вищого. А Вурму сказав так: "Я не раджу моїй дочці нікого, але за вас виходити я б їй відрадив, пане секретаріусе! Коханцеві, який кличе батька собі на допомогу, я не довірив би і порожнього горіха..." Міллер вважав, що справжній чоловік мусить зробити так, що дівчина краще батька й матір до дідька пошле, ніж з ним розлучиться. Чи сама прийде та батькові до ніг упаде й молитиме Христом-богом або смерть послати, або коханого їй дати. Оце називається кохати! Розлючений Вурм відразу ж вибіг з кімнати.

Коли гість пішов, Міллер признався жінці, що ненавидить цього "чорнильного лиса", цю підозрілу, огидну людину з маленькими мишачими очима, рудим волоссям і підборіддям, яке так стирчить. Чоловік насварив жінку за її слова про вельможну даму, бо вони могли викликати у Вурда якісь підозри.

Усі думки Луїзи були лише про Фердінанда. Вона розуміла, що батько переживає, але просила зрозуміти її кохання. Дівчина не нарікала на свою долю, що вона бідна, і вважала, що після смерті, коли багаті і бідні зрівняються, вона нарешті зможе бути разом з коханим.

До дівчини прийшов Фердінанд і побачивши, що вона сумна, запитав, що трапилося. Дівчина почала говорити про їхню нерівність, про те, що над ними висить меч. Хлопець сказав, що його дворянство, герб, батько, який грабує країну, не важать нічого порівняно з його коханням. Він запропонував Луїзі свою руку, але дівчина сказала, що забула ці мрії і була щаслива, а віднині не буде спокою у її житті.

Президенту фон-Вальтеру його особистий секретар Вурм розповів свої підозри про Фердінанда і Луїзу. Президент вважав, що в залицяннях його сина до цієї гарної, але бідної міщаночки, немає нічого страшного. Фон-Вальтер навіть сказав: "Мені подобається, що мій син має смак. Коли він морочить ту дурненьку солідними намірами, тим краще. Отже, бачу я, в нього досить дотепності брехати на свою користь. Він може стати президентом... Коли ж цей фарс закінчиться здоровим онуком – чудово! Тоді вип'ю я зайву пляшку малаги за добрий розквіт мого родословного дерева і заплачу штраф за безчестя цієї дівки".

У батька був інший план щодо долі Фердінанда. Він хотів одружити його з леді Емілією Мілфорд, яка уже три роки як прибула з Англії і була фавориткою герцога, якому підкорявся фон-Вальтер. Герцог хотів спекатися своєї коханки, бо скоро мала прийти нова герцогиня. Фон-Вальтер хотів залишити в своїх тенетах герцога, тому і хотів одружити сина з леді Мілфорд. Президент планував сьогодні ж сказати синові про одруження.

Фон-Вальтер покликав до себе гофмаршала фон-Кальба (розпорядника) і наказав розповісти усьому місту, що леді Мілфорд буде майоршею фон-Вальтер. Потім батько викликав сина і почав говорити, що усе в житті робить заради нього, навіть усунув свого попередника, щоб приготувати місце для сина. Хлопець відповів, що краще б не народжувався, щоб ставати виправданням такого лиходійства. Батько почав розповідати, яка прекрасна перспектива чекає сина, але хлопець сказав, що його уявлення про велич і щастя зовсім не таке, як батькове. "Ваше щастя рідко коли досягається інакше, ніж через нищення ближнього. Мій ідеал щастя скромно міститься в мені самому! В моєму серці поховано всі мої бажання!" Тоді батько сказав про одруження з леді Мілфорд і про те, що вже відправив їй картку від імені Фердінанда. Хлопець не міг в це повірити і спитав: "Чи хотіли б ви бути батьком негідника-сина, який одружиться з привілейованою блудницею?" Батько сказав, що шлюб дасть Фердінандові можливість стати на третє місце після володаря країни. Син сказав, що може віддати життя, але честі своєї не зганьбить. Фердінанд вирішив піти до Мілфорд й зректися її.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ДІЯ ДРУГА

Леді Мілфорд розповіла своїй камеристці Софії, що дуже надіється на свій майбутній шлюб. "З усіх, хто годується від трону, найгірше доводиться фаворитці, бо їй одній видно все убозтво багатого володаря... Моє серце голодує, хоч маю над міру

насолод; і що дадуть мені тисячі найкращих відчужень, коли я тільки похить маю задовольняти?", – говорила леді. Вона вважала, що продала герцогові свою честь, але серце своє залишила вільним, яке, можливо, ще варте кохання. Леді говорила Софії, що одруження з майором Фердинандом не двірська підступність, а діло її кохання. Хоч легкодухий герцог, придворний хитрун Вальтер і недоумкуватий маршал думають, що цей шлюб є найпевнішим засобом зберегти її для герцога, та вона з майбутнім чоловіком розіб'є свої кайдани.

Леді Мілфорд отримує від герцога скриньку з дорогими брильєнтами для весілля. Камердинер, що приніс прикраси, розповів, що герцог не рахує грошей, бо вчора сім тисяч німців послано до Америки, а вони оплачують усе! (Річ у тім, що англійський уряд купував у німецьких князків солдатів і надсилав їх за Атлантику, щоб придушити визвольну боротьбу американців). Камердинер заплакав, бо між відправленими було двоє його синів. Він розповів, що кілька сміливих хлопців вийшло перед фронт і запитало полковника, почім герцог продає людей в ярмі. Тоді герцог наказав розстріляти цих сміливців. Леді вжахнулася, почувши це все. Вона дала камердинеру свого гаманця з грошима, та він відмовився. Тоді Мілфорд відправила Софі дізнатися все про синів камердинера, щоб повернути їх. Потім леді згадала, що недавно згоріло одне прикордонне місто і близько чотирьохсот родин пішло з торбами. Вона вирішила обміняти прикраси від герцога на гроші в банку і віддати погорільцям.

Фердинанд фон-Вальтер, прийшовши до Мілфорд, почав звинувачувати її і говорити про те, що рішення одружитися належить не йому, а його батьку. Досі леді надіялася, що це було бажання Фердинандового серця. Хлопець говорив, що не може зрозуміти, як жінка з такою красою й розумом, з якостями, що їх міг би оцінити кожен достойний чоловік, зважилася віддатися герцогові, який може тільки тілом її милуватись, і як ця жінка не соромиться пропонувати своє серце. Тоді Мілфорд розповіла, що вона не авантюристка. У її жилах княжа кров. Її батька, старшого камергера короля Англії, було обвинувачено в тому, що він мав злочинні зв'язки з Францією, його було засуджено парламентом, проклято і обезглавлено. Усі його маєтки дісталися державі, а її з матір'ю вигнали з країни. Чотирнадцятилітня дівчина втекла до Німеччини зі служницею, бо мати померла. Дівчина, яка звикла до розкоші, шість років мучилася по притулках. І от на березі Ельби її зустрів герцог. Він запрягнувся, що кохає її, і вона схилилась до нього. Але кров заговорила в ній: "Ти уроджена княгиня, Еміліє, і ти стала тепер наложницею герцога?" Тоді вона взяла кермо влади у свої руки: відмикала в'язниці, розривала смертні вироки і скорочувала не одну жахливу вічність на галерах, стирала на порох могутніх лиходіїв і програну справу невинності не раз рятувала сльозою наложниці. А тепер вона надіялася, що Фердинанд стане людиною, яка могла б її за все нагородити, що він людина, яку доля послала в нагороду за її колишні страждання.

Фердинанд признався, що кохає іншу – просту дівчину, Луїзу Міллер, дочку музиканта. Він попросив леді не відбирати у дівчини людину, яка їй замінює цілий світ. Леді сказала, що її честь не дасть поступитися, бо про весілля уже говорить ціла

країна. Всі очі, всі стріли глузування спрямовані на неї. Нічим не змити її ганьби, якщо підданець герцога відкине її!

Тим часом музикант Міллер збирався йти до міністра, бо його викликали. Міллер сварив дружину, яка вранці все виплескала Вурму, і сказав, що змушений буде втекти з дочкою за кордон.

До Міллерів прибіг Фердінанд і спитав, чи був тут його батько. Батьки і Луїза налякалися. Хлопець сказав Луїзі, що нізащо її не покине. Він признався дівчині, що леді має вийти за нього заміж. Луїза сказала, що батько давно їй говорив, що все закінчиться погано. Вона кинулася до батька і попросила прощення. Батько вибачив дочку і прокляв жінку, бо вважав, що вона мала оберегти дочку. Фердінанд хотів йти геть, але дізнавшись, що має прийти його батько, залишився. Він взяв дівчину за руку і сказав: "Клянусь надією на те, що бог не покине мене в мою останню годину! Мить, яка розлучить ці дві руки, розірве й нитку, що з'єднає мене зі світом!"

Президент зі слугами прийшов до Міллерів і відразу накинувся на дівчину, а дізнавшись, що закохані запряглися одне одному, назвав її повією. Міллер став на захист дочки. Президент назвав його дружину звідницею, але музикант сказав з гідністю: "Я звуся Міллер, якщо ви хочете послухати адажію, а для розпусти нічим прислужитися не можу! Поки що при дворі цього добра досить, і нам, простим людям, не доводиться його постачати". Розлючений президент покликав судову сторожу і наказав кинути Міллера до в'язниці, а матір і розпусницю дочку прив'язати до ганебного стовпа. Луїза, почувши це, зомліла від жаху. Міллер готовий був захищатися, а його жінка почала навколішки просити пробачення у президента. Тоді Міллер підвів дружину і сказав, що навколішки падати можна лише перед Богом. Коли сторожа хотіла схопити Луїзу, Фердінанд захищав її. Він вихопив шпагу і поранив кількох людей із сторожі. Тоді сам президент схопив дівчину і передав сторожі. Фердінанд сказав, що стане до ганебного стовпа разом з нею. Це не зупинило президента. Хлопець сказав, що раніше ніж батько знеславить його дружину, він проколить її шпагою. Батько і на це не зважав. Після такого син сказав, що розповість усім, яким способом батько здобув владу. Вражений президент закричав сторожі, щоб пустила Луїзу.

ДІЯ ТРЕТЯ

Вурм порадив президенту підкопатися під роман Фердінанда з боку дівчини, адже Фердінанд страшний у ревнощах, як і в коханні, тому треба збудити в ньому підозру до дівчини. Вурм придумав, що дівчина має написати любовну записку до третьої особи, і ця записка має потрапити до майора Фердінанда. А щоб дівчина написала, треба кинути її батьків у в'язницю. Тоді лист буде єдиною умовою визволення, а батько й мати будуть випущені не раніше, як уся сім'я складе урочисту присягу держати все в секреті і засвідчити обман. Президент погодився, що ідея гарна. Вурм планував і собі отримати вигоду: коли Міллери вийдуть з халепи, то вважатимуть за благодіяння, коли він запропонує Луїзі свою руку, щоб відновити її репутацію.

"Коханцем" Луїзи чоловіки придумали зробити гофмаршала фон-Кальба, недолугого підлизу. Вурм пішов складати текст любовного листа, а президент запросив

гофмаршала, щоб переконати зіграти роль коханця. Гофмаршал погодився загубити злочасного листа там, де він мав потрапити майорові на очі.

Тим часом скрипала і його дружину заарештували. До Луїзи, яка чекала батьків і нічого не знала про арешт, прийшов Фердінанд. Він запропонував дівчині тікати з країни. Хлопець навіть пропонував, щоб її батьки тікали з ними. Дівчина не погодилася, бо боялася прокляття Фердінандового батька, яка переслідуватиме їх. Вона відмовилася від союзу, який похитнув би підвалини громадянства і зруйнував загальний вічний порядок. Луїза попрощалася з хлопцем, а він подумав, що, можливо, у неї є хтось інший.

Луїза довго чекала на батьків, поки не прийшов Вурм і повідомив, що вони заарештовані. У розпачі Луїза хотіла піти до самого герцога, але Вурм переконав її, що герцог за послугу схоче отримати її. Секретар сказав, що є один спосіб, і розповів про лист. Луїза була змушена погодитися. Вона написала під диктовку любовний лист до гофмаршала, у якому насміхалася з Фердінанда, а "коханцеві" призначала побачення. Після цього дівчина мусила ще й присягнути, що цього листа написала добровільно.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ДІЯ ЧЕТВЕРТА

Фердінанд знайшов листа і не міг повірити в зраду коханої. Він думав, що саме через коханця вона відмовлялася втекти. Хлопець викликав до себе гофмаршала і дав йому листа. Поки той читав, Фердінанд зняв зі стіни пістолети. Гофмаршал хотів втекти, але хлопець примусив його взяти один пістолет. Фердінанд спитав гофмаршала, як далеко він зайшов з дівчиною. Гофмаршал налякався і сказав, що взагалі не знає цієї дівчини, а Фердінанда просто обдурили. Фон-Кальб почав говорити про батька, але Фердінанд подумав, що йдеться про батька Луїзи, який продав гофмаршалу свою дочку. Не давши фон-Кальбу розповісти правду, хлопець вигнав його.

Фердінанд пішов до батька, щоб покаятися. Старий фон-Вальтер вдавав, ніби змирився уже з коханням сина і дозволив шлюб з Луїзою. Та Фердінонду це було вже не потрібно. Батько радів, що все склалося так, які він спланував з Вурмом.

Леді Мілфорд запросила Луїзу до себе. Спочатку говорила їй, що камеристка Софі виходить заміж, тому Луїза може заступити її місце. Луїза поводитися гордо і говорила, що палаци деяких дам часто бувають місцем дуже нескромних розваг, тож чи буде приємно леді дивитися на невинну служницю з чистим серцем. Мілфорд почала відкрито ображати Луїзу і говорити, що дівчина – нещасна, а вона – всемогутня. "Я не можу бути з ним щаслива, але й ти теж не будеш. Знай це, жалюгідна! Зруйнувати чуже блаженство – це теж блаженство!", – сказала леді. Жінка стала обіцяти Луїзі гроші, тільки хай зречеться Фердінанда. Дівчина взяла леді за руку і сказала, що добровільно віддає їй хлопця. "Ви зруйнували рай двох закоханих, ви розлучили два серця, які бог з'єднав, знищили істоту, яка була для нього дорогою...", – сказала дівчина і вибігла. Аж тоді леді зрозуміла, як низько впала. Вона вирішила зректися

всього і більше не бути безсилою, змученою жінкою. Жінка написала лист герцогу і викликала гофмаршал фон-Кальба, щоб відніс листа. Гофмаршал прочитав лист, де йшлося про те, що леді Мілфорд їде до себе на батьківщину в Англію. В листі вона просила герцога подарувати свою любов залитій сльозами країні і німецькому народові.

Мілфорд розпустила усіх своїх слуг, залишивши їм свої гроші, щоб поділилися. Вона сказала, що готова працювати поденно, аби тільки очиститися від ганьби.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ДІЯ П'ЯТА

Луїза написала Фердінанду листа про те, що його ввели в оману, але страшна присяга не дозволяє їй все розповісти. Дівчина просила хлопця: якщо йому вистачить мужності, вони можуть вирушити туди, де не зв'язує жодна присяга і куди не проникне жоден шпигун.

Цей лист вона дозволила прочитати батькові. Міллер ніяк не міг зрозуміти, що ж це за місце. Дочка пояснила, що це могила. Батько не хотів, щоб дочка наклала на себе руки, він почав переконувати її, що це гріх, просив зглянутися на його старість, бо Луїза – його єдина дитина. Дівчині стало жаль батька, вона присягнулася, що не покінчить з життям, і порвала лист. Батько невимовно зрадив, а Луїза попросила його, щоб їхня сім'я назавжди виїхала з міста.

Та тут до них прийшов Фердінанд. Спершу він сказав, що леді Мілфорд, найстрашніша перешкода їхньому кохання, залишила країну. Тепер він може одружитися з Луїзою і додержати свою присягу. Та потім він кинув Луїзі її листа до маршала і вимагав відповіді, чи дійсно вона це писала. Луїза сказала, що писала вона. Фердінанд не міг повірити, він вважав, що почерк могли підробити, але дівчина присяглась, що писала вона. Дівчина попросила його йти геть, але хлопець сказав, що весь палає, тож хай вона востаннє виконає його прохання – принесе склянку лимонаду.

Поки Луїза вийшла, Фердінанд дав Міллеру мішечок з золотом, пояснивши, що це гроші за ті уроки музики, які музикант йому давав. Хлопець пригадав, що вирішив вчитися музики тільки тому, що побачив колись Луїзу. Музикант втішився грошима і сказав, що буде витрачати їх для Луїзи: вона вивчатиме мови, танці, носитиме гарний одяг.

Заплакана Луїза подала майорові склянку з лимонадом. Фердінанд, перш ніж випити, попросив Міллера піти до його дому і передати камердинерові, що не зможе прийти на вечерю, бо погано почувається. Поки Луїза проводжала батька з свічкою, Фердінанд кинув у склянку з лимонадом отруту.

Залишившись на самоті з хлопцем, Луїза вислуховувала його звинувачення. Потім він випив лимонаду, залишивши трохи, і зі словами "Лимонад видихався, як твоя душа", дав випити дівчині. Як тільки вона піднесла склянку до рота, Фердінанд зблід і почав тремтіти. Він став ще неспокійнішим, назвав Луїзу повією, гадюкою, ехидною. Дівчина не образилася, навпаки, хотіла обійняти його. Вона сказала, що могла б розповісти все,

але жорстока доля скувала її язик, як і її кохання, і вона мусить терпіти, коли він поводитися з нею, як з підлою розпусницею.

Фердінанд спитав, чи любила вона маршала. Дівчина не хотіла відповідати. Тоді хлопець сказав, що її час вичерпується, скоро вона стане перед богом. Фердінанд розповів про отруту. Дівчина була вражена, вона заплакала, бо залишить нещасних батьків. Хлопець сказав, що в цю подорож вони вирушать разом. Почувши це, Луїза сказала, що тепер вже не може мовчати. І розповіла, що його батько примусив її написати листа до маршала. Фердінанд схопив шпагу і вирішив вбити батька, поки отрута не почала на нього діяти. Луїза попросила хлопця простити усім.

Тільки вона померла, як у кімнату увірвалися президент, Вурм, слуги, Міллер, народ і судова сторожа. Фердінанд показав на мертву Луїзу і звинуватив у всьому батька. Міллер кинувся до дочки. Фердінанду ставало все важче говорити, але він сказав батькові, що той вкрав у нього життя, і на нього впаде кара за всі гріхи. Президент накинувся на Вурма, звинувачуючи у всьому його. Тоді Вурм сказав, що розповість усім про всі таємниці президента, і вони разом підуть до ешафота, в пекло, будуть засуджені разом.

Міллер кинув золото Фердінанду, та хлопець просить людей уриваним голосом, щоб зберегли гроші для старого, бо це така жахлива подяка за Луїзу. Хлопець, умираючи, простягнув руку батькові. Тоді президент сказав, що син простив його, і здався у руки правосуддя.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу